

ULUSLARARASI BELGELERDE TERÖRİZM¹

“Güvenlik ve insan hakları birbiriyle çatışan iki kavram değildir”.¹

1. GİRİŞ:

Bu yazıda terörün sadece uluslararası metinlerdeki durumu kısaca ele alınmıştır. Terörün tanımı², tarihçesi³, Terörle Mücadele Yasasında terör⁴, ceza hukukunda terörizm⁵, sosyolojik boyutuyla terörizm⁶, Türk hukuk mevzuatında terör⁷ gibi konular ayrıca ele alınması gereken konular olduğundan bu yazının kapsamı dışında tutulmuştur. İnsan haklarıyla ilgili bir çalışma terör konusuna da girmek zorundadır. İnsan haklarını sınırsız tanıma ve gerçekten uygulama, bir ülkeyi özgürlüğe, güvenliğe ve barışa götürür mü? Bu konuda iki teori vardır; **İnsan Hakları Doktrini** denilen **birinci** teoriye göre, özgürlük barışa götürür ve şiddet eğilimini düşürür. Bu görüş bir ölçüde AGİT tarafından da benimsenmiştir; şöyle ki;

Akit devletler, "Milli azınlıklara mensup kimselerin haklarının korunmasının ve iyileştirilmesinin temelini insan hakları ve temel özgürlükleri olduğunu tebarüz ederler".⁸

¹ Maurice Cranston, "Are there any human rights"; Bu konuda bk. Gündüz, Aslan, "İnsan Hakları ve Güvenlik", İnsan Hakları Sempozyumu, İstanbul, 10-11 Aralık 1994, s. 250. ² Teröre tedhiş veya yıldırma da denilmektedir; tanım için bk. Zafer, Hamide, **Sosyolojik Boyutuyla Terörizm**, Beta, İst., 1999, ss. 1-9. ³ Terörün tarihçesi için bk. Zafer, **Sosyolojik Boyutuyla Terörizm**, ss. 9-14. ⁴ Türkiye, jeopolitik konumu nedeniyle tarih boyunca olduğu gibi Cumhuriyetten bu yana terör tehdidiyle karşı karşıya bulunduğundan son olarak 12. 04. 1991 tarih ve **3713** sayılı Terörle Mücadele Kanununu (TMK) çıkarmıştır. 3713 sayılı TMK'nun değerlendirilmesi için bk. Zafer, Hamide, **Ceza Hukukunda Terörizm**, Beta, İstanbul 1999, ss. 118-204. 3713 Sayılı Terörle Mücadele Kanunu (TMK) nun 1. Maddesine göre **terör** şöyle tanımlanmıştır; "Terör, baskı, cebir ve şiddet, korkutma, yıldırma, sindirme veya tehdit yöntemlerinden biri ile, Anayasada belirtilen Cumhuriyetin niteliklerini, siyasi, hukuki sosyal, laik ekonomik düzeni değiştirmek, Devletin ülkesi ve milleti ile bölünmez bütünlüğünü bozmak, Türk Devletinin varlığını tehlikeye düşürmek, Devletin otoritesini zaafa uğratmak veya yıkmak veya ele geçirmek, temel hak ve hürriyetleri yok etmek, devletin iç ve dış güvenliğini, kamu düzenini veya genel sağlığı bozmak amacıyla bir örgüte mensup kişi veya kişiler tarafından girişilecek her tür eylemlerdir" Bu madde terörü ve TMK kapsamındaki suçlara terör vasfını veren unsurları açıklamaktadır; yoksa bir suç tanımı değildir. TMK'ya göre terör suçları **mutlak** terör suçları (TCK 125, 131, 146-149, 156, 168, 171-172), terör **amacıyla** işlenen suçlar ve teröre **destek** olma suçları diye 3'e ayrılır. Terör suçlarının tamamında TMK un 27 Ekim 1995 tarih ve 4126 sayılı yasa ile değiştirilmesine kadar 647/4 uygulanamadı ama bu değişiklikte birlikte, sadece propaganda suçunda 647/4 (tecil ve tedbire çevirme) mümkün hale getirildi. TMK kapsamında af yasağı vardır (1982/14). Bu kapsama giren suçlarda gözaltı süresi (TMK. md 11, OHAL Kn Md. 26, CMUK. Md. 128) birkaç kez değiştirildi. ⁵ Bk. Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, ss. 1-303. ⁶ Bk. Zafer, **Sosyolojik Boyutuyla Terörizm**, ss. 1-113. ⁷ Bk. Yenisey, Feridun, **Milletlerarası Ceza Hukuku, Ceza Yargılarının Milletlerarası Değeri ve Mevzuatı**, Beta İstanbul, 1988, ss. 1- 872. ⁸ AGİT Milli Azınlıklar Uzmanlar (Cenevre) Toplantısı Raporu, Gündüz, Aslan, **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Teşkilatlar Hakkında Temel Belgeler**, s. 589 vd.

Kanada'da Kebek azınlığı, Arnavutlukta Yunan azınlığı, Azerbaycan'da Ermeni azınlığı vardır. Kurumsallaşmış etnik yapı Yugoslavya'yı parçalamıştır Kıbrıs'ta, Kuzey İrlanda'da ise iki farklı toplumun kin ve nefreti ve Kıbrıs'ta özellikle enosis, ayrılığın başlıca nedenlerindedir Tanzimat sonrası Osmanlı'da ve glasnost ve prestorika sonrasında SSCB ve Yugoslavya'da parçalanmanın nedeni demokrasi ve insan haklarının azlığı-çokluğu değildir. Kısaca, azınlıklara

¹ Bu makale Fırat Üniversitesi Rektörlüğü tarafından 27-29 Mart 2000 tarihinde düzenlenen, "Uluslararası Doğu ve Güneydoğu'da Huzur ve Güvenlik Sempozyumu (Terör, Etkileri ve Çözüm Önerileri)" na sunulmuştur. Bu Sempozyum bildirileri yayımlanmıştır; Fırat Üniversitesi Rektörlüğü Yayını, Elazığ, 2000, ss. 757-769.

Birçok gelişmiş ülkede de uygulanan **ikinci teori realist görüş** olup, İnsan hakları doktrininin yeni gelişmelerin gerisinde kaldığını belirtir. Buna göre, günümüzde, insan hakları doktrini uluslararası alanda tek aktörün devlet olduğunu belirtmekte, insan hakları ihlallerinin devletten geldiğini kalkış noktası yaparak teorisini **insanı devlete karşı korumak** düşüncesi üzerine kurmaktadır. Oysa günümüzde giderek sayıları da artan devlet dışı silahlı aktörler (terör örgütleri) hem insan haklarını hem de devleti karşısına almaktadırlar. Devlet hem insan haklarını gerçekleştirmek hem de bu terör örgütlerinin zararlarına karşı koymakla görevli bulunmaktadır. Terör örgütlerinin verdiği zararlara karşı muhatap bulunamadığı için ulusal veya uluslararası mahkemelere dava açmak da mümkün değildir. **Karabağ**'da kimseye hesap vermeyen Ermeni eşkıyaları, İrlanda'da İRA ve Türkiye'de malum suç örgütleri insan haklarını çok önemli ve derin bir şekilde ihlal etmişlerdir. Ayrıca bazı ülkeler bu silahlı aktörleri silahlı eğitime tabi tutmakta ve silahlı bir ölüm makinesi haline getirerek hedefteki ülkeye sokmaktadırlar. Bu ölüm makineleri karşısında gerçekten günahsız olan insanlar bir hiç uğruna kurban edilmektedir. Terörist, suç işledikten sonra yurt dışına kaçmakta, gidilen ülke, suç kendi ülkesinde işlenmediği için gerçek bir yargılama yapmamakta, işlediği suçu **siyasi suç** kabul ederek iade etmemektedir. Çünkü uluslararası hukuka göre siyasi suçlarda iade yoktur. Oysa Devlet, haklı olarak, AGİT, AİHM, BM, AB, Avrupa Konseyi vs. nin denetimi altındadır; ama terör örgütleri için hiçbir denetim mekanizması yoktur. **Bize göre, bu iki teorinin haklı taraflarını birleştirmek, güvenlik ve insan haklarını birbirinden ayırmamak gerekir; güvenlik tedbirlerini alırken insan haklarına mutlaka uymak gerekir.**

Bir amaç değil de yöntem olan sağcı, solcu ve ayrılıkçı¹⁰ terör, yalnız Türkiye'nin değil bütün ülkelerin başını ağrıtan eski bir sorundur.¹¹ Terörizm, ilk zamanlardan beri devletleri tehdit etmektedir, Büyük Selçuklu Devletine karşı kurulan Hasan Sabbah 'ın "**haşhaşinler**"i eski bir terör örgütüydü. Dünyada terörle tanışmamış ülke bulmak zordur; Amerika, Avrupa, Asya, Ortadoğu ve Afrika'da terör sorun olmaya hala devam etmektedir.

Günümüzde hemen her devlette **azınlıklar** bulunmakta, coğrafi sınırlar demografik sınırlara tekabül etmemektedir. Dünyada azınlıkların bulunduğu çoğu bölge, ya fiilen istikrarsızdır ya da sorunludur. Bu bölgelerin önemli bir kısmında insan hakları ihlalleri de vardır.¹² 20 yüzyılın ilk yarısından sonra bu tehdit aşırı boyutlara ulaşmıştır. Aslında terör, her toplumun kendi koşullarına göre yaratılan bir hastalıktır .

haklar verilmeli ama ayrılıkları kurumlaştırmayan bir yapı kurulabilmelidir. ⁹ **Siyasi suç**, "Bir devletin ana yapısını, kuruluşunu, varlığını, siyasi menfaatlerini ihlal eden ve bireylerin siyasi hak ve Özgürlüklerinin kullanılmasında ortaya çıkan ya da bunlara aykırılık teşkil eden fiiller" dir; Bayraktar, Köksal, **Siyasal Suç**, Doktora Tezi, İst. 1982, s. 156. ¹⁰ Ayrılıkçı terör örgütü PKK, çalışmasını "Kürt" kavramının etrafında yoğunlaştırmıştır Lozan Antlaşmasına göre Kürtler azınlık değildir; Bozkurt, Gülnihal, "**Türk Hukuk Tarihinde Azınlıklar**", AÜHFİM, C. 43, S.I-4, 1993, s. 57. Ulusal azınlıklar kavramı için bk **İnsan Haklarına ve Temel Özgürlüklerine İlişkin Uluslararası Sözleşmeler ve Bu Sözleşmelere Yer Veren Anayasa Mahkemesi Kararları**, Hazırlayan Yekta G. Ozden ve H.B. Serin. Ankara 1997, AYM Yayını, Viyana Bildirgesi, Ek-2 **Ulusal Azınlıklar**, . 311-312 İspanya'da Bask bölgesi 1979 da Ozerk olmuş ama ETA hala devam etmekte, Fransa'da özgürlükler var olmakla birlikte Korsika huzursuzdur. ¹¹Terör değişik tasniflere tabi tutulmaktadır; bir görüşe göre terör 6 gruba ayrılabilir; 1. Adi, sosyal ve siyasi terörizm, 2 Doğrudan ve dolaylı terörizm, 3 Devletlerarası terör ve bireysel terör, 4 İdeolojik terör ve ayrılıkçı terör, 5 Dahili terör ve milletlerarası terör, 6 Oçalma amaçlı terör Bk. Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, s 57-75 ¹² Gündüz, "**İnsan Hakları ve Güvenlik**", s. 240.

İnsan haklarını kullanabilmenin ön şartı güvenlidir; güvenlik olmayınca insan haklarının korunması güçleşir. Terörizm, banşıl araçlarla hedefe varamadığı için, **şiddeti** kullanarak hedefine varmağa çalışır. Bu nedenle de şiddet, terörün olmazsa olmaz koşuludur; şiddet olmadan terör olmaz. Terör örgütleri şiddeti uygularken hedef gözetmez; şiddet bazen hedef tanısa da, genelde masum insanlara yöneliktir. Terörizmin amaçlarının farklı olması önem taşımaz; etnik nedenler, dini gerekçeler, sömürge karşıtlığı gibi boyutlarla terör yapılabilir. **Şiddeti uygulamak amacıyla terörist olabilecek militanların seçiminde hedef kitle, 17-25 yaş arasıdır.**

Terörü önlemenin yolu yapanları ortaya çıkarmak, terörün kaynağına inmek ve arkasındaki halk desteğini çekmek, devlet-halk kaynaşmasını sağlamaktır. Bu nedenle de terörle mücadele stratejileri oluşturulmalıdır. Terör, bir dış destek bulur, dış destek bulamayan bir terör örgütünün yaşaması mümkün değildir. Ülkeler kendi iç hukuklarıyla terörü önlemeye çalışırken, sorunun uluslararası boyutu nedeniyle uluslararası alanda terörü önlemek amacıyla yapılan çalışmalara destek veya onay vermek zorundadırlar. Ama buna rağmen terör konusunda uluslararası topluluğun beklenen hedefe ulaştığını söylemek zordur. Çünkü, bazı ülkelerce terör görülen bir olgu bir başka ülke tarafından kurtuluş savaşı olarak algılanmaktadır. Terörle **siyasi suç** kavramları da iç içe girmiş kavramlar olduğundan, ülkeler, farklı teşhis koymaktadırlar. Bu teşhiste ülkelerin ekonomik, siyasi ve askeri çıkarları görüş farklılığına yol açmaktadır. Örneğin suç örgütüne üye olmak Türk, İtalyan ve Alman hukukuna göre suçtur ama Fransız hukukuna göre suç değildir.¹³

Terör, hangi güçten kaynaklanırsa kaynaklansın, siyasi bir takım hedeflere varmak amacıyla masum ve tarafsız kitleleri hedef alan, toplumda korku, dehşet, sindirme ve güvensizlik ortamı yaratmaya çalışan örgütlenmiş grupların giriştiği şiddet eylemleridir".¹⁴ Terörizm, dehşet salmak için girişilen seçilmiş ve planlı eylem veya eylem tehdidir.¹⁵ Terörizm, mevcut siyasi yapıyı değiştirmek için sistematik olarak şiddet kullanılmasıdır¹⁶. Yirminci yüzyıl uluslararası belgelerinde terör konusu, Milletlerarası Ceza Hukukunun Birleştirilmesi Konferanslarında, Terörle Mücadele Sözleşmelerinde, Milletler Cemiyeti Kararlarında, Birleşmiş Milletler (BM) Belgelerinde, Avrupa Konseyi Kararlarında ve AGİT Belgelerinde olmak üzere 6 kısımda görülebilir. **II. CEZA HUKUKUNU BİRLEŞTİRME KONFERANSLARINDA TERÖR KAVRAMI:**

Milletlerarası Ceza Hukuku¹⁷nun Birleştirilmesi Konferansları adı altında 1927 ile 1935 yılları arasındaki sekiz yıl arasında 6 kez yapılan toplantılarda, terör konusu önemli bir yer tutmuştur. Şöyleki; 26-29 Temmuz 1926 tarihinde alınan bir karar gereğince Varşova'da 1-5 Kasım 1927 tarihinde yapılan **1. Uluslararası Ceza Hukuku Kongresinde** alınan bir tavsiye kararı ile Milletlerarası Ceza Hukuku Birliği (daha sonra Ceza Hukukunun Birleştirilmesi

¹³ Zafer, Ceza Hukukunda Terörizm, s. 256, dn. 137. Suçluların iadesi hk detay için bk Yenisey, **Milletlerarası Ceza Hukuku**, s. 58 vd. Avrupa'nın kesinleşmiş mahkeme kararı Türkiye'de uygulanır mı? Bk Ibid, s 77-209. ¹⁴ Kılıç, Hilal, **Terörizm ve Mücadele Yöntemleri**, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır 1997, s. 94. ¹⁵ Ergil, Doğu, **"Terörizmin Mantığı ve Hedefi"**, AÜSBFD. C XLVI, Ocak-Haziran 1991, s. 171. ¹⁶ Zafer, **Sosyolojik Boyutuyla Terörizm**, s, 9. ¹⁷ Milletlerarası Ceza Hukuku kavramı için bk. Yenisey, **Milletlerarası Ceza Hukuku**, s. 11 vd.

Milletlerarası Bürosu olmuştur) seri konferanslar yaparak ceza hukukunun birleştirilmesi yönünde çalışmalar yapılmıştır, Varşova' da toplanan bu Kongre'de, evrensel nitelikli suçların cezalandırılması üzerinde durulmuş, ama terör kavramı kullanılmamıştır.¹⁸ Brüksel' de 26.6.1930'da yapılan üçüncü konferansta, Varşova metnine terör kelimesi eklenmiş, ölçü olarak da "**ortak tehlike yaratabilecek nitelikte herhangi bir aracın kasden kullanılması**" kavramı getirilmiştir.¹⁹ Dördüncü olarak 4. 12. 1931 tarihinde yapılan **Paris** Konferansında *halkı paniğe sevkeden ve patlayıcı maddelerin kullanıldığı eylemler terörizm olarak nitelendirilmiş* ancak bir terör tanımı yapılmamıştır. Ekim 1933 tarihli **Madrid** Konferansında terörizm siyasi ve sosyal diye ikiye ayrılmış, sadece sosyal terörün tanımı verilmiş, "*sosyal düzeni yıkmak amacıyla ne suretle olursa olsun halkı dehşet içine sürükleyecek araçları kullanan kimse cezalandırılır*" denilmiştir. Ağustos- Eylül 1935 tarihinde Kopenhag'da altıncısı yapılan Ceza Hukukunu Birleştirme Kongresinde, SSCB de, ilk defa görüşlerini dile getirmiş ve terör tanımlanmıştır. Terör, "*Bir devlet başkanı ya da eşinin veya devlet başkam ayrıcalığma sahip bulunan kişi veya eşlerinin, hükümet üyelerinin diploması muaafiyetlerinden yararlananların, anayasal kuruluşların, yasama ve yargı organları mensuplarının hayat, beden tamamıyeti ve sağlıklarına yönelmiş kasdi hareketler*" olarak nitelendirilmiştir. *Bir felaketi tahrik etme, içme sularını zehirleme, kirletme, sari hastalıkları yayma, kamu hizmetleri veren tesisleri tahrip etme, kamuya açık yerlerde patlayıcı maddeler kullanma gibi hareketler* terör eylemi olarak kabul edilmiştir. Milletlerarası Ceza Mahkemesi kurulmasına ilişkin 16. 11. 1937 tarihli Sözleşme de başarılı olamamıştır. Daha sonraları Milletlerarası Ceza Hukuku Derneği 1973 de Sicilya'da "Siyasi Suç ve Terörizm Konferansı" düzenlemişse de, amacı, barış ve insanlığa katkı olan bu konferansın, uluslararası terörü önleme konusunda başarılı olduğunu söylemek zordur. **Altı kez yapılan Ceza Hukukunu Birleştirme Konferanslarında yeterli somut bir belgeye ulaşılamamışsa da, BM tarafından yapılan sözleşmenin hazırlanmasına katkıda bulunulması olumlu bir adımdır. III. TERÖRLE MÜCADELE SÖZLEŞMELERİNDE TERÖRİZM (CENEVRE SÖZLEŞMELERİ)**

16 Kasım 1937 tarihli **Cenevre Sözleşmesine** göre, diplomatik misyona sahip kişilere karşı yapılan eylemler terör olarak nitelendirilmiş, buna karşı ülkelerin işbirliği ve dayanışma içerisinde olmaları belirtilerek gereken önlemlerin alınması istenmiştir. Dar kapsamlı olan Cenevre Sözleşmesi yeterli ülke tarafından imzalanmamış ve yürürlüğe de girememiştir.²⁰ 12 Ağustos 1949 tarihinde **Cenevre' de yapılan Kızılhaç Sözleşmesi** ve 12. 12. 1977 tarihli ek protokoller ile "**Savaş Zamanlarında Sivil Şahısların Korunması Sözleşmesi**" imzalanmıştır. ABD'nin Irak'lılara ve İsrail'in Filistinlilere karşı yaptığı uygulamalarda bu sözleşmelere, uyulmadığı rahatlıkla söylenebilir. **IV. MİLLETLER CEMİYETİ KARARLARINDA TERÖRİZM:**

¹⁸ Bayraktar, Köksal, **Siyasal Suç**, s. 166. ¹⁹ Dönmezer, Sulhi, "**Milletlerarası Tedhişçilik**", İÜHFD, CXLIV, İst. 1980, s. 59. ²⁰Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm** s. 27

Milletler Cemiyeti (Cemiyet-i Akvam), ABD Cumhurbaşkanı Woodrov Wilson'ın bildirisi doğrultusunda doğan ve etkinlik kazanan bir uluslararası örgüt olup, 1 Ocak 1920'de resmen kurulmuştur. Ancak ABD, Senato onay vermeyince Cemiyete katılamamış, Rusya ise 1934 de katılabilmiş, bu durum Cemiyeti güçsüz bırakmıştır. Ama Cemiyet, 1935 yılındaki Kopenhag Konferansında hazırlanan "**Terörün Önlenmesi ve Cezalandırılması**" ve "**Uluslararası Ceza Mahkemesi Kurulması**" konularında iki sözleşme hazırlamış ve bunlar 16 Kasım 1937 de Cenevre'de imzalanmıştır. "Terörün Önlenmesi ve Cezalandırılması Sözleşmesi"nin 8. maddesine göre, "**teröristi ya iade et veya cezalandır**" ilkesi benimsenmiştir. Böylece terör ile siyasal suç kavramında anlaşamama durumunda suçluların cezasız kalmaları önlenmiş olmaktadır. Sözleşme, terör ile ilgili bilgilerin tek merkezde toplanmasına da imkan sağlamaktadır. Ancak bu iki sözleşme bazı ülkeler tarafından imzalanmışsa da, 2. Dünya Savaşının yaklaşması, Cemiyetin etkinliğini giderek kaybetmesi gibi nedenlerle yürürlüğe girememiştir. Buna rağmen terör olayının Cemiyette bu denli ciddiyetle ele alınması önem taşımış ve daha sonra BM de ele alınmasının öncüsü olmuştur. **V. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER KARARLARINDA TERÖR KAVRAMI:**

II. Dünya Savaşından yorgun çıkan Batı'nın ilk amacı barışı sağlamak ve teröre karşı çıkmak olmuştur. BM Anlaşması, çeşitli hükümleri ile güvenlik, barış ve insan haklarına saygılı olma arasındaki ilişkiyi ifade etmektedir. BM "Ayrımcılığın Önlenmesi ve Azınlıkların Korunması Alt Komitesi"nin yaptığı incelemelere göre, güvenliğin olmadığı bir ortamda insan haklarının derhal olumsuz yönde etkilendiği ve ağır insan hakkı ihlallerinin barışı bozdukları sonucuna varmışlardır.²¹ 21 Kasım 1947 de alınan 177 /II sayılı kararla teröre karşı bir çıkış olmak üzere "İnsanlığın Barış ve Güvenliğine Karşı Cürümler" yasa taslağının hazırlanması için bir Komisyon kurulmuş, bu Komisyona bu konuda talimat verilmiş, Komisyon bu yasa taslağını 1954 de tamamlamıştır. İnsan haklarının ciddi ve sistematik bir şekilde ihlali BM belgelerinde ele alınmış, "Dine, İnanca Dayalı Tüm Müsamahasızlık ve Ayrımcılığın Ortadan Kaldırılması Hakkındaki **BM** Bildirisi" ne göre,

"İnsan haklarının ve temel özgürlüklerin, özellikle düşünce vicdan, din veya diğer herhangi bir inanç özgürlüğü hakkının inkarı ve ihlali, doğrudan veya dolaylı şekilde insanlığa savaşlar ve büyük acılar getirmiştir", .22

Uluslararası Havacılık Örgütü (ICAO) tarafından hazırlanan "Uçaklarda İşlenen Suçlar ve Diğer Bazı Eylemlere İlişkin Tokyo Sözleşmesi" 12 Aralık 1969 yılında BM in 255 1 sayılı kararı ile yürürlüğe girmiş, uçak kaçırımları kınanmıştır. BM Genel Kurulu, üyelerine Tokyo sözleşmesini onaylamalarını istemiştir.²³ Bu sözleşmede, uçakta suç işleyen kişilerin kovuşturulması ve yargılama yetkisi konuları ele alınmaktadır.

²¹ E/CN, 4/Sub2/1985/IO ve E/CN, 4/Sub.2/1988/2 den nakleden Gündüz, "**İnsan Hakları ve Güvenlik**", s. 239. ²² Gündüz, "**Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Teşkilatlar Hakkında Temel Belgeler**", s. 189. ²³ Zafer, "**Ceza Hukukunda Terörizm**", s. 28.

BM Genel Kurulu, 1970 yılında Devletler Hukuku ilkeleri Hakkında Bildiri yayınlamış ve devletlerin terörizme destek vermesini yasaklamıştır; *"Her devletin, diğer devletteki bir savaşı veya terörist hareketini örgütlemekten, tahrik etmekten, onlara yardım etmekten veya bu hareketlere katılmaktan veya kendi ülkesinde böyle hareketlerin yapılmasına yönelik organize faaliyetlere ... göz yummaktan kaçınma görevi vardır".*²⁴

1970 li yıllarda FKÖ'nin kendisini tanıtmak üzere, uçak kaçırma eylemleri artınca BM Genel Kurulu 25 Kasım **1970** de 2645 sayılı kararıyla bu eylemleri kınayan bir yasa tasarısını kabul etmiştir. **"Uçakların Yasa Dışı Yollarla Ele Geçirilmesinin Önlenmesine İlişkin"** 1970 tarihli La Haye Sözleşmesi imzalanmış, Türkiye bu anlaşmayı 31 Mart 1973 de onaylamıştır. Buna göre bu konuda sözleşmeyi imzalayan ülkeler kendi aralarında ikili "suçluların iadesi" sözleşmesi yapabilecekler, kural olarak **bu** suçu işleyenler geri verilecektir. **"Sivil Havacılığın Güvenliğine Karşı İşlenecek Yasa Dışı Eylemlerin Tenkili Hakkında Montreal Sözleşmesi"** ICAO tarafından 1971 de hazırlanmış, Türkiye bu sözleşmeyi. 29 .11. 1975 de²⁵ uygun bulmuştur. Bu sözleşme uçak kaçırma olaylarını daha detaylı olarak düzenlemiştir . BM Genel Kurulu 1973 yılında **"Diplomatik Temsilciler Dahil Olmak Üzere Uluslararası Dokunulmazlığı Olan Kişilere Karşı Suçların Önlenmesi ve Cezalandırılması"** taslağını hazırlanmış ve bu, üye devletlerce yürürlüğe konulmuştur. Bu sözleşme BM Genel Kurulunda oybirliğiyle benimsenmiştir. ABD nin önerisi üzerine -bazı Arap Devletlerinin Filistin-İsrail Sorunu nedeniyle karşı çıkmasına rağmen-, **"Terörist Eylemlerin Önlenmesi ve Cezalandırılması"** 18. 12. 1972 yılında **3034 sayılı karar** olarak benimsenmiştir. Bu karar sömürgecilığe ve dış baskılara karşı direnmeyi desteklemekte, bağımsızlık savaşlarını benimsemekte ve bunları terör suçu dışında görmekte ama teröre karşı tüm ulusları çaba sarfetmeye çağırmaktadır. BM bu kararıyla ayrıca bu durumu izlemek üzere bir komite kurmuş, bu komite masum insanları korumak üzere önlem alınmasını istediği gibi uluslararası terörü önleme konularında çalışmalar da yapmıştır. BM bu komiteyi, istenen taslağı hazırlayamadığı için 34. Genel Kurulda görevden almıştır (1979).

Terörün ne olduğu konusunda BM bir karar verememiş ama bu konuda 1937 tarihli Cenevre Sözleşmesine atıfta bulunmuştur. "Devletler arasında BM şartına Uygun şekilde Dostane Münasebetler Kurma ve İşbirliği Yapılmasına Dair Milletlerarası Hukuk İlkeleri Hakkında Bildiri" ile kimsenin teröre destek olmaması istenmiştir.²⁶ **Türkiye'nin hazırladığı bir tasarımı benimseyen BM, terör eylemlerinin bir insan hakları ihlali olduğunu 1994 yılında oybirliğiyle kabul etmiştir. Ama BM, bugüne kadar milletlerarası terörizmi tarif edememiştir.**²⁷ **VI. AVRUPA KONSEYİ KARARLARINDA TERÖRİZM:**

Avrupa Konseyi, kararları ile teröre karşı uluslararası önlemler alan etkin bir bölgesel kuruluştur. 1970 tarihli bir Bakanlar Komitesi kararıyla ICAO' nun

²⁴ Gündüz, **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Teşkilatlar Hakkında Temel Belgeler**, s. 52.

²⁵ RG. 29. 11.1975./ 15427. ²⁶ Gündüz, **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Teşkilatlar Hakkında Temel Belgeler**, Beta, 2. B., 1994, s. 52. ²⁷ Zafer, **Ceza Hukukunda Terörizm**, s. 32.

eylemleri desteklenmekte, uçak kaçırma eylemlerine karşı üyelerini duyarlı olmaya çağırılmaktadır. Avrupa Konseyi Danışma Meclisi, 1973 de aldığı 703 sayılı kararla uluslararası terörün bir suç olduğunu belirtmiş ve "**teröriste ya ceza ver veya iade et**" kuralı **desteklenmiştir** . Konseyin **1974 tarihli 3 sayılı tavsiye kararı, Uluslararası Terörizm konusunda önem taşımaktadır.** .

27. 01. 1977 de "**Terörün Tenkili (Önlenmesi) Hakkında Avrupa Sözleşmesi**" ile kapsamlı ve tek bir metin oluşturularak imzalanmış ve 1978 de yürürlüğe girmiştir. Strasbourg' da Türkiye²⁸ dahi 17 ülke tarafından onaylanmış bulunan bu belgeyi sadece Malta ve İrlanda tasdik etmemiştir .Bu Sözleşme ile, 13 Aralık 1957 tarihli **Avrupa İade Sözleşmesi**²⁹ ve 20 Nisan 1959 tarihli **Cezai Alanda Adli Yardımlaşma Avrupa Sözleşmesi** tamamlanmış olmaktadır. Bakanlar Komitesinin 15.1.1982 tarih 1 sayılı tavsiye karar ile terör fiillerinin kovuşturulması ve cezalandırılması ile ilgili tavsiye karar; 28.04.1982 tarih ve 941 sayılı tavsiye kararı; Avrupa Konseyi İstişari Asamblesinin 1984 de benimsediği "**Avrupa'da Terörizme Karşı Demokrasinin Savunulması**" konusundaki 1982 sayılı karar; 1984 de Madrid'te toplanan Adalet Bakanları 14. Konferansında ele alınan "**Terörizm ve Uluslararası Organize Suçlara Karşı Mücadele İşbirliği**" ne ilişkin 4 nolu karar önem taşımaktadır.

Terörle mücadelede en etkili araç, teröristi iade etmektir ama siyasal suçlarda iade bulunmamaktadır. Günümüzde siyasal suç kavramı giderek daraltılmakta ise de bu konuda henüz bir consensus yoktur. *1977 tarihli sözleşme, uçak kaçırma eylemlerinde bulunanların bu eylemlerinin siyasal suç sayılmayacağını açıkça belirtmektedir.* 1977 tarihli bu Sözleşme siyasal suç kavramını oldukça daraltmaktadır.³⁰ Avrupa Birliği 04.12 1979 tarihli "**Terörizmin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi**" ni (**Dublin Sözleşmesi**) imzalamıştır. Avrupa Konseyi, 02.12.1975 tarihli karar gereğince 29.06 1976 tarihinde **TREVi (Terör, Radicalism, Extremismus, Violence)** işbirliği kararını almış olup bu karar uygulanmaktadır. Avrupa Konseyi nezdinde İçişleri ve Adalet Bakanları çalışma programları yapmakta, AB' ile ilgili ülkelerin emniyet yetkilileri de zaman zaman bir araya gelmektedirler. **AIHM de 1974 yılından sonra, artan terörizm nedeniyle, terörle mücadele amacıyla idari yakalama ve tutuklamanın mümkün olabileceğine karar vermiştir. VII. AGİT BELGELERİNDE TERÖRİZM:**

AGİT belgelerinde³¹, güvenlik ile insan hakları arasındaki ilişki norm bazında olduğu gibi uygulama alanında da kabul edilmiştir. Barış ve güvenliği

²⁸ Bu Sözleşme 2327 sayılı yasa ile 27.10 1980 tarihinde onaylanmıştır Metin için ayrıca bk Yenisey, **Milletlerarası Ceza Hukuku**, s 37; vd. ²⁹ Sözleşme metni için bk Yenisey, **Milletlerarası Ceza Hukuku**, s. 585 vd. ³⁰ AIHM nde kişilere karşı dava açılmaz; Mahkemenin yargı yetkisini tanımayan devletler karşı dava açılması da düşünülemez. Bu nedenle Milletlerarası Ceza Mahkemesi kurulmalı veya terör suçlusu mutlaka yargılanacağı ülkeye iade edilmelidir. ³¹ Bu konuda bk. H. Tahsin Fendoğlu, "Güvenlik Boyutu Bağlamında AGİT", Emniyet Genel Müdürlüğü Polis Dergisi, Cumhuriyetin 80. Yılına Armağan, Temmuz/Eylül-2003, Yıl 9, Sayı 36, ss. 97-103.

ihlal eden bir duruma rastladıklarında ilgili birim veya misyonun bu durumu derhal AGİT'in siyasi birimlerine bildirmeleri gerekmektedir. Günümüzde uyuşmazlıkları AGİK çerçevesinde çözümleme görevi **Milli Azınlıklar Yüksek Komiserliği**'ne tevdi edilmiş olup, bu Komiserlik, 1992 AGİK Helsink-II Belgesi'nin insan hakları kısmında değil ama güvenlikle ilgili bölümünde ver almıştır.³² AGİT bildirimleri güvenlik ve barışı insan hakları temeli üzerinde gerçekleştirmek istemektedir; şöyleki;

"(Katılan Devletler), evrensel olarak tanınan insan haklarının bir parçası olarak milli azınlıklara mensup kimselerin haklarına saygının Katılan Devletlerdeki barış, adalet, istikrar ve demokrasi için esaslı bir faktör olduğunu ayrıca yeniden teyid ederler ,,"³³

AGİT kararlarına göre insan hakları ihlalleri artık bir ulusun iç işi olmaktan çıkmıştır.; *"Katılan devletler, insan haklarına, temel özgürlüklere, demokrasiye ve hukukun üstünlüğüne ilişkin olan sorunların uluslararası yönü olduğunu çünkü bu haklara ve özgürlüklere saygı göstermenin uluslararası düzenin temellerinden birini teşkil ettiğini vurgularlar. "* "AGİK insani boyutu alanında verilen sözlerin bütün katılan devletleri doğrudan ve meşru bir şekilde ilgilendiren sorunlar olduklarını ve sadece ilgili devletin iç işlerine dahil olmadığını kategorik olarak ve rücuu gayri kabil bir şekilde beyan ederler. "³⁴ **1989 tarihli AGİK Viyana Kapanış**

Bildirisinde, bütün terör suçlarının kınanması ve nereden ve kim tarafından yapılırsa yapılsın, terörün haklı görülemeyeceği açıkça belirtilmiştir. **AGİK Viyana belgesine göre**,

"Katılan Devletler, kim tarafından işlenmiş olursa olsun, devletler arasında dostça ilişkileri ve güvenliği tehlikeye koyanlar da dahil olmak üzere tüm terörizm hareketlerini, yöntemlerini ve uygulamaları kayıtsız ve şartsız bir şekilde kınarlar ve terörizmin hiçbir şart altında haklı kılamayacağı konusunda mutabıktırlar."³⁵ Bu nedenle katılan Devletlerden, "Toprakları üzerinde diğer bir katılan devletin rejimini şiddetle devirmeye yönelmiş terörizm eylemleri ve ...başka türlü faaliyetleri başlatan, organize eden veya bu gibi faaliyetlerin hazırlık hareketlerine girişen şahısların, grupların veya örgütlerin gayri-hukuki faaliyetlerini önlemeleri "

istenmektedir.³⁶ 1990 tarihli AGİT zirvesi **Paris**'te yapılmış ve Konferans sonunda imzalanan Paris Şartında da terör kayıtsız şartsız bir suç olarak kabul edilmiştir. 1992 tarihli AGİT zirvesinin yapıldığı Helsinki toplantısının ardından yayınlanan **Helsinki** Bildirisinde de terörün suç olduğu belirtilmektedir. Azınlık haklarını ve self-determinasyon hakkını kabul eden AGİT , bu: hakların hiçbir şekilde bir devletin siyasi bağımsızlığını ve ülke bütünlüğünü riske sokamayacağını da belirtmektedir. Azınlık hakları, azınlığa kolektif bir entite olarak değil, sırf azınlık bireyi (veya yurttaş) olarak tanınmaktadır. Amaç siyasi boyutlu olmayıp, bireylerin mutlu olmalarını sağlamaya yöneliktir. Zaten AGİK **Milli Azınlıklar Yüksek Komiserliği**'nin terörist gruplarla görüşme yetkisi de yoktur.

VIII. SONUÇ:

³² Aslan, "İnsan Hakları ve Güvenlik", s. 240; bk. Helsinki-II Belgesi, Doruk Bildirisi, Bölüm II. ³³ Aslan, **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Teşkilatlar Hakkında Temel Belgeler**, s. 584, AGİK İnsani Boyut Konferansı Kopenhag Toplantısı Belgesi, IV. Parg. 30/3. ³⁴ AGİK insani Boyut Konferansı Moskova Toplantısı Belgesi, Gündüz, **Milletlerarası Hukuk ve Milletlerarası Teşkilatlar Hakkında Temel Belgeler**, s. 597. ³⁵ Viyana Sonuç Belgesi. Prensipler. parag. 8. ³⁶ Viyana Sonuç Belgesi. Prensipler. parag. 9.

Terör örgütlerine ve terörizmi destekleyen bir başka devlete karşı insanları ve devleti koruyabilecek uluslararası bir güç bulunmamaktadır. Bu nedenle her devlet kendi kendisini ve tüm yurttaşlarını terörden koruyacaktır. Devlet eğer gücü yetersizse bu konuda ittifaklara girmek durumundadır. Uluslararası ilişkileri, devletlerarası güç dengeleri şekillendirir. Bir devletin gözü, komşularındadır, şayet komşusu güvenliği için silahlanmışsa kendisi de silahlanır. Devlet gücünü³⁷ artıracak her şeyi yapmak, gücünü azaltacak her şeye karşı koymak durumundadır. Bir devletin komşularıyla toprak, kaynak gibi sorunları varsa, komşular, o devlet içinde kaşıyacakları bir şeyler bulmaya çalışırlar.

İnsan haklarının evrensel olarak uygulanmasını güçleştiren şey, insan hakları doktrini yerine realist doktrinin uygulanmasıdır. Çünkü uluslararası sistem anarşik bir sistemdir ve insan haklarını suiistimale uygun bir ortam yaratmaktadır.³⁸ Uluslararası alanda yasama, yürütme ve yargı yetkisini kullanan bir yargı yeri bulunmamaktadır. Bilindiği gibi AIHM'nde teröristlere karşı dava açılmaz; Mahkemenin yargı yetkisini tanımayan terörist devletlere karşı dava açılması da düşünülemez³⁹. Bu nedenle ya Uluslararası Ceza Mahkemesi kurulmalı veya terör suçlusu mutlaka yargılanacağı ülkeye iade edilmelidir. Uluslararası belgelerde **terör** yasak olmasına rağmen devletlerin üzerinde uzlaştığı bir terörizm tanımı olmadığı gibi **azınlık** ve **halk** kavramları üzerinde de uzlaşılmış değildir . Hemen hemen her azınlık, halk olduğunu iddia ederek self determinasyon hakkı ve kurtuluş teşkilatı oldukları sloganını ileri sürerler. Bu nedenle de bir ülkenin terörist dediği bir örgüt, diğer bir ülke nazarında kurtuluş savaşçısıdır. Bu savunma ile terörü destekleyen ülkeler , aslında bu silahlı ölüm mangalarının işlediği insan hakları ihlallerinden sorumlu oldukları halde, hedef ülkenin insan haklarını ihlal ettiğini iddia ederler. **Uluslararası belgelerin terörizm konusunda istenen sonuca geldiğini söylemek için vakit, henüz çok erkendir .**

Alıntı (İktibas) Konusunda Açıklamalar

Bu çalışmadan yapılacak alıntılarda (iktibaslarda) 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun 35'inci maddesinde öngörülen şu şartlara uyulmalıdır: (1) İktibas, bir eserin "*bazı cümle ve fıkralarının*" bir başka esere alınmasıyla sınırlı olmalıdır (m.35/1). (2) İktibas, maksadın haklı göstereceği bir nispet dâhilinde ve münderecatını aydınlatmak maksadıyla yapılmalıdır (m.35/3). (3) İktibas, belli olacak şekilde yapılmalıdır (m.35/5) [Bilimsel yazma kurallarına göre, aynen iktibasların tırnak içinde verilmesi ve iktibasın üç satırdan uzun olması durumunda iktibas edilen satırların girintili paragraf olarak dizilmesi gerekmektedir]. (4) İktibas ister aynen, ister mealen olsun, eserin ve eser sahibinin adı belirtilerek iktibasın kaynağı gösterilmelidir (m.35/5). (5) İktibas edilen kısmın alındığı yer belirtilmelidir (m.35/5).

Ayrıca Yargıtay İçtihadı Birleştirme Genel Kurulunun 18 Şubat 1981 tarih ve E.1980/1, K.1981/2 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararına göre kararına göre, "İktibas hususunda kullanılan eser sahibinin ve eserinin adı belirtilse bile eser sahibi, haksız rekabet hükümlerine dayanarak Borçlar Kanununun 49. maddesindeki koşulların gerçekleşmesi halinde manevi tazminat isteyebilir". Bu sayfaya izin almadan link verilebilir.Ancak,bu web sayfası,önceden izin alınmaksızın ne suretle olursa olsun,kopyalanamaz,çoğaltılamaz,tekrar yayınlanamaz,dağıtılamaz,başka intent sitelerine metin olarak konulamaz.

Yukarıdaki şartlara uygun olarak alıntı yapılırken bu çalışmaya şu şekilde atıf yapılması önerilir:

Fendoğlu , Hasan Tahsin , "ULUSLARARASI BELGELERDE TERÖRİZM" (2000)

<http://www.hasantahsinfendoglu.com>

³⁷ Güç, insanın insan üzerinde egemenlik sağladığı her şeydir. ³⁸ Gündüz, "**İnsan Hakları ve Güvenlik**". s. 245 ³⁹ Filistinlilere karşı kimi zaman devlet terörü uygulayan İsrail Yönetimi veya benzeri hareketi Iraklılara karşı yapan ve işkencede/kötü muamelede bulunan ABD gibi.